

Forfatter: Fibiger, Mathilde

Titel: Clara Raphael

Citation: Fibiger, Mathilde: "Clara Raphael", i Fibiger, Mathilde: *Clara Raphael*, udg. af Lise Busk-Jensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 309.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-fibiger01-shoot-idm140403938120064/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Clara Raphael

- Fanden forlanger en Finger*: spil med ordsproget: Giv Fanden en lillefinger, og han tager hele hånden, jf. *Mau* 1946. – *Cofits Ulyheld*: (1606-1664); righofmester, gift med Leonora Christina, dømt til døden for majestætsforbrydelse.
- 70 *Don Quixote*: (egl. *Don Quixote*) den sp. forfatter Miguel de Cervantes Saavedras (1547-1616) roman fra 1605-1615, hvori helten bekrieger vejrmøller i den tro, at det er fjendtlige kæmper.
- 73 *Mén Tanken selv* (...): digt af Clara Raphael selv.
- 75 *unbefangen*: troskyldig.
- 76 *Genius*: skytsånd.
- 79 *tiene to Herrer*: Matt. 6,24. Der prædikes over dette tekststed 15. søndag efter Trinitatis (uge 37, midten af september), hvilket ikke svarer til fiktionens tid (uge 24, midten af juni). – *Den, som ikke forlader* (...): Matt. 10,37.
- 86 *Vi have seiret*: i slaget ved Fredericia 6. juli 1849. – *Seger først mit Rige*: Matt. 6,33.

Minona

- 89 *Minona*: for nutidige øren et fremmedartet navn, men kendt i samtiden bl.a. fra Baggesens digt »Minonas Frøværrelse« (1797) og Oehlenschlägers »Valrav« (*Digte* 1803); en af Fibigers veninder hed Minona.
- 95 *Ind i de lyse Stuer* (...): str. 16 og 8, l. 1 i Chr. Winthers digt »En Vandrer« (*Samlede Digte* (1860-1872) I, s. 248-249). – *Toldboden*: toldvæsenets bygning, i Kbh. desuden kajen, hvorpå den lå.
- 96 *vist*: et bestemt beløb.
- 97 *Santa Gjertrud* (...): gammelt ordsprog, jf. *Mau*, 2291; den belg. abbedisse St. Gertrud (626-659) var de rejsendes helgeninde, hvorfor forgyldte billeder af hende var anbragt langs vejene, hvor vejr og vind vaskede guldet af. – *Kappe(r)*: gifte kvinders hovedbeklædning i lette stoffer og med pyntebånd til indendørs brug. – *Forretninger*: arbejde.
- 98 *Paroxysme(r)*: raserianfald.
- 99 *trods nogen*: mere end nogen anden. – *skuffe*: narre, bedrage. – *fornemmeligt*: først og fremmest.
- 100 *usurpere(r)*: tilrane med magt. – *Grev von Gleichen*: manden med to koner, en legendarisk ty. figur der siden middelalderen optræder i litteraturen, bl.a. i Goethes drama *Stella* (1776); grev von Gleichen efterlod sin hustru hjemme og tog på korstog, blev taget til fange og

- måtte love en indfødt kvinde ægteskab for at blive befriet; han opnåede siden tilladelse af paven til at gifte sig med hjælpersken og leve sammen med begge hustruer. – *Beshjæmmelse*: skam.
- 101 *Axel Thorsens Vise*: folkevisen om Axel Tordsen og Skøn Valborg (Peder Syv: *200 Viser om Konger, Kemper og Andre* (1695, 4. del, nr. XXIII); visen lå til grund for Oehlenschlägers sorgespil *Axel og Valborg* (1810), der har den citerede strofe som motto, hvorfra Fibiger formentlig citerer. Strofen er visens afsluttende, str. 200; i *Danmarks gamle folkeviser* nr. 475 med titlen »Aslaug Tordson og skøn Valborg».
- 103 *Bistrop*: St. Hans Hospital for sindslidende i Roskilde (ved Bistrup Gård).
- 105 *Jeg kunde gjerne (...)*: str. 19 i Chr. Winthers digt »Hvordan hun er?» (*Samlede Digtninger* I, s. 90); egl. »det blev Digterens Portræt».
- 106 *Kalkbrænderiveien*: formentlig den nuværende Kalkbrænderihavnsgade ved Svanemøllen i København. – *sympathetisk(e)*: sympatisk, medfølelse, væsensoverensstemmende.
- 108 *Moder's Navn er en hellig Lyd*: formentlig en fejlskrivning af første linie i Grundtvigs sang »Moder's navn er en himmelsk lyd» (1838; *Følelshøjskolens sangbog* (1984) nr. 147).
- 109 *Coquette(s)*: koket, inclædende kvinde. – *Velkommen store Mand (...)*: sådanne litier havde flere digtere skrevet ved billedhuggeren Berthe Thorvaldsens hjemkomst fra Italien i 1838, bl.a. Chr. Winther (»Velkommen, o, Mester! tilbage til Norden» i digtet »Til Thorvaldsen») og H.V. Kaalund (»Vær velkommen, Søn af gamle Norden» i digtet »Hilsen til Thorvaldsen»).
- 110 *intet mindre end*: mindst af alt. – *Materie*: emne.
- 112 *Fugl Phoenix*: sagn dyr fra oldgr. digtning; fuglen findes kun i et eksemplar; når den bliver gammel, anbringer den sig på et bål, der enten antændes af solen eller af fuglen selv, hvorefter den genopstår fornyet og forskønnet af asken. – *Gaa, se, og bliv besejret*: en humoristisk fordanskning af Cæsars sejrsmelding efter slaget ved Zela (47 f.Kr.): »Veni, vidi, vici» (Jeg kom, jeg så, jeg sejrede). – *underordnet*: mindre betydeligt. – *Psyche*: i antik mytologi inkarnationen af al ungdommelig kvindelig ynde. – *Amor(s)*: kærlighedsguden i antik mytologi og Psyches elskede. – *der er mig lig*: nemlig som den Eva Gud skabte til Adam, 1 Mos. 2,18.
- 114 *Hun er saa ung (...)*: str. 4 i Chr. Winthers ovennævnte digt »Hvordan hun er?» (se n.t.s. 105). – *glimrende*: strålende.
- 116 *Sten(e)n*: stenvej, overgang over et gærde. – *Parlamentarflag*: hvidt flag der signalerer forhandlingsvilje.
- 119 *Gennemaler(s)*: kunster der maler situationer fra dagliglivet.
- 122 *Pantheisme*: læren om at Gud er i alt.

- 125 *Oratio pro nobis, sancta Virginia*: lat.: bed for os, hellige Jomfru. – *Kjømpenise(r)*: folkevise med mytisk-heroisk indhold.
- 126 *almindelig*: fælles; henviser til trosbekendelsen, hvori der står: »Jeg tror på Helligånden, en hellig, almindelig kirke» (*Deds*'s tekst- og bønnebog s. 5). – *hvorsæl*: skønt.
- 127 *Du skal elske*: Matt. 22,37-39.
- 129 *Cherubfens*: engel. – *Ingemanns »Blanca»*: B.S. Ingemanns (1789-1862) tragedie (1815, opført på Det Kgl. Teater 1816), citeret V, 1, s. 181; egl.: »I Paradisets Myrthesale. – *Lykkekrands(e)*: ukendt ord, henviser formentlig til en leg. – *Gaaseurt(er)*: fællesbetegnelse for en række kurvblomster som bellis og kamille, hvis blade kan afrives et for et og derved varsle udfaldet af en given sag.
- 131 *indtog*: stemte, påvirkede. – *Baronesse Stampe*: måske dæknavn for baronesse Stampe på Nysø ved Præstø, kendt for at huse Thorvaldsen efter hjemkomsten, jf. bemærkningen om kunstnerens museum s. 135. – *Mahomed*: ældre da. stavemåde for Muhamed. – *Vil Bjerget (...)*: henryder til arab. version af et tyrk. skænteeventyr. Udtrykket bruges om profeten Muhamed, der forgæves forsøger at flytte et bjerg, skønt det siges, at troen kan flytte bjerge (1. Kor. 13,2 og Matt. 17,20); når Muhamed må gå til bjerget i stedet for omvendt, har hans tro ikke været stor nok.
- 132 *det er ikke godt, at Mennesket er alene*: 1. Mos. 2,18. – *den, der har meget*: Luk. 12,48. – *Giv mig dit Hjerte*: Ord. 23,26. – *Idealet*: se n.t.s. 11. – *Pebblingesøen*: sø i Kbh.'s nuværende indre by.
- 133 *Ellefølket*: el. elverfolk, naturvæsener som forlækker almindelige mennesker. – *Anusietie*: eftergivelse af straf. – *bygget sit Huus (...)*: Matt. 7,26.
- 134 *forbrudt sig mod en Lov*: det kristne bud og den juridiske lov der kun anerkender forhold mellem mand og kvinde som ægteskab, når det er velsignet i kirken og autoriseret af myndighederne. – *frasagt sig et Misbrug*: fornuftsægteskabets misbrug af kirken og loven til at sanktionere kærlighedsløse forhold; måske også faderens misbrug af sin myndighed til at bestemme over datterens liv og vælge hendes ægtemand.
- 135 *Ladegaardslemmerne*: beboerne på Ladegaarden, der lå på Nørrebro og siden 1822 husede Københavns subsistensløse. – *Takaðresse*: takkeskrivelse. – *Pharisæerne*: de selvretfærdige; opr. et jødisk parti der bekæmpede Jesu lære som vantro. – *dømmer ikke*: Rom. 14,13. – *Udstillingen*: den årlige forårsudstilling på Charlottenborg i Kbh. – *Pygmalion*: skikkelse fra den rom. digter Ovids *Metamorphoses* X, v. 244-297 (2 f.Kr. – 9 e.Kr., da.: *Forvandlinger*, 1831); i stedet for at finde en kone forelskede billedhuggeren Pygmalion sig i en kvindefi-

- gur, han selv havde skabt, og som Venus hjalp ham med at puste liv i.
 – *Thronaldsens Museum*: bygget 1839-1848 på Slotsholmen i Kbh. til den nyligt hjemvendte kunstners medbragte værker. – *Kunstskammeret*: for museernes tid rum til opbevaring af en (ofte kongelig) samling billedkunst og forskellige mærkværdige genstande.
- 136 *Raket(erne)*: ketsjer. – *hilde*: fange. – *Emanipation*: frigørelse. – *Atheist*: person uden gudstro. – *Pantheist*: person der tror på en gud, som er ét med naturen. – *Nykristen*: tilknyttet en af vækkelsesbevægelserne, f.eks. pietismen. – *Lutheraner*: tilhænger af Luthers lære, som den da. folkekirke bygger på, protestant. – *den almindelige Valgret ligeovsfor Kirken*: retten til sognebåndsløsning, dvs. frit kirkevalg, som var et kardinalpunkt for grundtvigianerne, blev indført i 1855. – *Stavnsbonds Løsning*: ophør (i 1788) af bøndernes juridiske binding til hjemegnen.
- 137 *Guds Rige er ikke af denne Verden*: Joh. 18,36.
- 138 *Chimair(e)*: kilmære, fantasifoster.
- 139 *hvad Abraham sagde (...)*: Luk. 16,26. – *Balles Lærebog*: biskop N.E. Balles *Lærebog i den evangelisk-christelige Religion* (1791), der i et halvt århundrede var obligatorisk læsning i alle da. skoler. – *Katechismus*: lærebog i kristendommens grundsætninger.
- 140 *For den Rene er alting reent*: Tit. 1,15. – *Sacramenterne*: de hellige ritualer, i den lutherske kirke dåben og nadveren.
- 141 *den Fred, som overgaaer al Forstand*: Guds fred, Fil. 4,7.
- 142 *Men aldrig den spædere (...)* *Kys*: str. 6 i A.W. Schack von Staffeldts (1769-1826) digt »Trende Nætter« fra samlingen *Digte* (1804) s. 126; egl. »Dog aldrig«. – *Blufærd*: blufærdighed.
- 143 *Ingemann*: se n.t.s. 129. – *Winther*: se n.t.s. 29. – *Oehenschläger*: se n.t.s. 40. – *Skjoldma*: den nord. amazone, ugift kvinde i oldtiden der bar våben og gik i kamp, undertiden synonymt med valkyrie, jf. n.t.s.11. – *Sigråd med Siøret*: en kongedatter fra »Søklingsagnenes«, i Saxos Danmarkshistorie (o. 1185-1220), 7. bog; Sigråd var så blufærdig, at hun aldrig løftede blikket til nogen af sine bejlere og havde lovet ikke at gifte sig, før en af dem kunne få hende til det; efter at have frelst hendes liv flere gange lykkedes det Øder at demonstrere så stor sømhed for hende, at hun så på ham, hvorefter de blev gift.
- 144 *Lad hende gaa (...)*: Oehenschlägers tragedie *Stærkodder* (1812) IV, 3, s. 143; egl: »Skjoldungens Blod er aldrig« og »ringle om din Lærds. – *Skjald*: digter fra vikingetiden. – *Fædrelandet*: de nationalliberales avis (1832-1882).
- 146 *fåge Tid kommet (...)*: skjult citat fra Ingemanns »Storken sidder paa Bondens Tæge« (*Morgensange for Børn*, 1837) str. 1, l. 4.
- 147 *philosophiske Systemer*: måske nyplatonismen, se n.t.s. 57. – *Sylphide*: kvindelig skovånd, spinkel kvindeskikkelse. – *Væs Steen*: en sten,

- middelaldermenneskene troede kunne udrette alle underværker, eftertragtet af bl.a. guldmagerne (alkymisterne). – *Jeg har ingen Lyst* (...): citat fra Oehlenschlägers *Hvoars Saga* (1817) 18. kapitel; egl.: »fare afsted».
- 148 *L'Hombre*: kortspil.
- 150 *Forbud*, her: forvarsel.
- 152 *Den hvide Pige*: formentlig digt af Fibiger selv skrevet til sammenhængen.
- 153 *sympathetisk*: se n.l.s. 106. – *agte Perle*: Matt. 13,46.
- 158 *Distinction(en)*: forskel.
- 160 *Forstaaelse*: indbyrdes, ofte hemmelig kærlighed.
- 165 *rette Ægtefolk*: citat fra det kirkelige vielsestritual. – *Adam Homo*: betyder menneske på hhv. hebr. og lat., men henviser her formentlig til helten i Fr. Paludan-Müllers (1809-1876) episke digt *Adam Homo* (1842-1849), en principløs opkomling og levemand; da *Minona* foregår 1839-1841, er hentydningen til Paludan-Müllers digt en anakronisme.
- 166 *det (...) burde være Et at erkjende og bekjende Sandheden*: man bør ikke mene ét og sige noget andet.
- 168 *pinlig(e)*: pinefuld.
- 169 *forjættede Land*: det land, som Gud gav Abraham og siden gennem Moses lovede de udlændige jøder i Egypten; det lykkens sted, som Gud lover den troende, 1. Mos. 12,7 og 2. Mos. 3,8.
- 171 *Den vilde Falk* (...): str. 6 og 7 i Chr. Winthers digt »Der staaer et Træ -« (*Samlede Digtninger* IV, s. 94); egl.: »kun min Tanke flyve kans».
- 172 *Naalebog(en)*: lille bog med blade af tøj, hvori man kan sætte og opbevare synåle og altså også et spejl.
- 181 *Ingen Ild, ingen Brand* (...): str. 1 i et digt Chr. Winther har oversat fra ty. under titlen »Efter det tydske« (*Samlede Digtninger* II, s. 237). – *Elverhøien*: efter folketroen elverfolkets bolig, som rejste sig fra jorden om natten og sank tilbage ved solopgang. – *bitre Længsels Ild*: str. 20 i Chr. Winthers digt »Hjertesorg – hans« (*Samlede Digtninger* IV, s. 106); citater er identificeret af lektor, dr.phil. Povl Skårup).
- 184 *Styx*: i gr. mytologi floden man måtte sejle over for at komme til dødsriget Hades.
- 187 *Partenet*: fr. på gulvet, pladserne i teatret bag de forreste guldpladser (parkettet). – *Galleriet*: pladserne på øverste etage i teatret.
- 189 *Som Vedbend* (...): str. 2 i digt nr. 66 fra Chr. Winthers »Til Een«-digte (*Samlede Digtninger* III, s. 142); egl.: »Saa Sorgen ved mit Blod forynges».
- 190 *Prinds Otto af Danmark og hans Samtid* I-II: roman (1835) af B.S. Ingemann. – *den Sang*: i II. del, str. 1-3 s. 204, str. 4-5 s. 206 og str. 6 s. 219; egl. str. 2: »Hvi bærer du Veds, str. 3: »at have den Lysts, række-

- følgen mellem str. 4 og 5 er byttet om: str. 4: »Kort er den Tvangs, str. 5: »slukke og tænde«; str. 6: »som Sneer ved Værnen«.
- 191 *Kreatur*: skabning. – *fjovende*: forlede.
- 196 *den ene Blinde* (...): Matt. 15, 14.
- 198 *Shawl*: gal.
- 199 *Vit mig den Urt* (...): Oehlenschlägers *Vævingerne i Miklagard* (1827) III, 1, s. 218; egl. »smertelig og sikkert«. – *Leithe(s)*: i gr. mytologi den glemmens kilde, besøgende til underverdenen måtte drikke af for nedsigningen. – *Men naar der skrives saa* (...) *Englechor*: Grundtvigs *Roskilde-Rim* (1814) s. 44; egl.: »Og naar der skrives saa paa Jord / Da vorder Fryd i Englekors».
- 203 *Feberen*: feber blev på den tid opfattet som en selvstændig sygdom.
- 204 *Døden skal ikke* (...) *Pine*: Åb. 21, 4.
- 205 *smægt(e)*: lide af længsel. – *at forsage Djævelen*: fra trosbekendelsen (se n.t.s. 126). – *Han der gæved over Jerusalem*: Jesus, Luk. 19, 41.
- 208 *begraves* (...): kirken anså selvmord for syndigt, og indtil straffelovsreformen i 1866 måtte selvmordere ikke begraves i kirkegårdens indviede jord.
- 209 *Assistenskirkegaard*: Fibiger staver (som mange moderne københavnere) fejlagtigt Assistenskirkegården på Nørrebro med et t for meget.
- 210 *Af Malm og Mørke* (...): Heibergs digt til nytårsdag 1834 »Aarets Drama« IV, st. 4, l. 5-8 (*Poetiske Skrifter* 1862, VII s. 132).
- 211 *Toilethelinde(s)*: kvinde i stort toilette dvs. pyntet påklædning. – *Don Quixote* (egl. *Don Quijote*): se n.t.s. 70.
- 212 *Skillingen* (...) *Daler*: mindre og større møntenhed; henv. til ordsproget: Den, der er slået til en skilling, bliver aldrig til en daler (*Man*, 8902). – *Førlis*: tab. – *ynkelig(ere)*: medlidenhedsvækkende. – *den, der vil blive Mand* (...): citat fra Schillers *Don Carlos* (1787, da. 1830) IV, 21, l. 4288-4289.
- 214 *den jo kan løses*: den ikke kan løses. – *Pluraliteten*: flertallet.
- 215 *Complaisance*: fejlighed. – *Indifferentist*: parodisk omformning af »indifferent«, ligeglad. – *Realist*: virkelighedsorienteret, her nedsættende: egoist.
- 216 *Til Graven skulle alle de Døde*: str. 21 i folkevisen »Aage og Else«; egl. »til jorden må alle de dødes«, *Danmarks gamle Folkeviser* nr. 90 med titlen »Fæstemanden i Graven«.
- 217 *Hør Paradisets Nattegal* (...): str. 3, l. 3-4 i Grundtvigs salme »Det kimer nu til Julefests (1817); strofen er udeladt i *Dids* (nr. 76), som kun trykker 9 af 24 strofer, men den er medtaget i P. Hjørts *Gamle og Nye Psalmer* (se n.t.s. 46) s. 148. – *Røveren paa Korsét*: Luk. 23, 40-42.
- 219 *Herre fæls mig*: Matt. 8, 25. – *usagne i Pine*: Luk. 16, 23.
- 222 *Opløsningen paa*: afslutningen af.

- 224 *han gaaer sibker over Vandet*: Mat. 14,25.
- 225 *Naar Hjerter sidder mest beklømt (...)*: str. 6, l. 5-10 i Brorsons salme »I denne søde juletid tør man sig ret fornøjes« (1732), *Dds* nr. 90; egl.: »og knuste hjerter føle bedst / hvad denne store Frydefest«.
- 226 *sammenføie hvad Gud har adskilt*: Mat. 19,6. – *en evig Død*: annihilationsteorien, som i nyere tid er fremsat af fx den ty. teolog Rich. Rothe (1799-1867), går imod den gængse fortabelsistanke, idet det gr. ord for 'fortabelse', der ofte nævnes i NT, også kan oversættes til 'død', 'tilintetgørelse'. Herudfra udvikler annihilationsteorien den forestilling, at syndere i st. f. evig pine idømmes tilintetgørelse. Hele- ne kan dog også forestille sig en slags buddhistisk, nirvanaagtig til- stand.
- 227 *foer ned til de Døde*: fra trosbekendelsen (se n.t.s. 126).
- 230 *Einheria*: enekæmper; i nord. mytologi Valhals krigere der for idræt- tens skyld hver dag kæmper indbyrdes til den ene falder, hvorefter alle følges tilbage til æftensmåltidet.
- 231 *Kirken, bygget af levende Sjæle*: måske omskrevet citat fra Grundtvigs salme »Kirken den er et gammelt hus« (1837), str. 3, l. 1-2: »Vi er Guds hus og kirke nu / bygget af levende stene«, *Dds*, nr. 280.
- 232 *(Tves)forand: forbundsfiende*. – *Da byder Vor Herre selv Guds Fred (...)*: str. 7, l. 3-6 i Grundtvigs salme »Velkommen igen, Guds engle små« (1825), *Dds* nr. 81.
- 233 *Bogelad*: led (låge) ved indgangen til en borg. – *Børneret*: retten til at være Guds barn.
- 234 *Eivind Skaldspiller*: egl. *Sandfærdig Krønike* skrevet 1816-1817, publi- ceret i *Efterladte Skrifter I* (se n.t.s. 22 og 27) s. 131-194. – *Baldur*: Balder var i nord. mytologi en kristuslignende figur, den smukkeste, klogeste og bedste af Odins sønner, som dræbtes ved Lokes list; for at bringe ham tilbage fra dødsriget skulle alt på jorden græde, men jættekvinden Tøkk, som var Loke i forklædning, ville kun græde tørre tårer, og så måtte Balder blive i *Helheim*, dødsriget.
- 236 *Hel(s)*: dødsrigets gudinde. – *Válhal*: i nord. mytologi høvdängesalen i gudernes gård, *Asgård*, hvortil Odin hentede faldne krigere til et evigt livs kampe og drikkefest. – *Vor Trio er den Forvisning (...)*: str. 1 i Brorsons salme (1735), *Dds* nr. 484; egl.: »Men den er Aandens Ga- ve«.
- 237 *Tag det sorte Kors (...)*: str. 1 i Grundtvigs salme (1832), *Dds* nr. 207. – *Dagene længtes (...)*: str. 2, l. 3 i Brorsons salme »Her vil ties, her vil bies« (*Sonne-Sang* 1765), *Dds* nr. 642; egl.: »dagene længes, vinteren strenges«.
- 238 *den Fred, som Venden (...)*: se n.t.s.141. – *een Retfærdigs Fald*: Luk. 15,7.
- 239 *Indfødsret*: statsborgerskab.

- 240 *Lys i Dødens Nat*: str. 3, l. 1 i Grundtvigs salme »Den nærmer sig, den time forudsate (1851), *Dds* nr. 621; egl.: »lys og liv i dødens nat.
- 244 *Blegrot*: anæmi, blodmangel.